

Яворська М. К., здобувач (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

КРИТЕРІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ВІТЧИЗНЯНОЇ НАУКИ

В статті проведено критеріальний аналіз результатів української науки. Визначено, що різні темпи зменшення кількості НТР за загальним та спеціальним фондами призвели до зміни структури виконуваних НТР за аналізований період. Встановлено, що рівень наукоємності ВВП в Україні знаходиться на вкрай низькому рівні відносно рівня європейських країн.

Ключові слова: наука, наукова і науково-технічна діяльність, науковий потенціал, наукова сфера, критеріальний аналіз, дослідження, фінансування.

Результати вітчизняної науки та науки вищої школи – це головний ресурс, що визначає темпи економічного зростання національної економіки, тому він потребує точності і деталізації. Проведення критеріального аналізу забезпечуватимуть кількісні показники наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок (НТР), що створені в країні за аналізований період, а інформаційною базою виступатиме офіційна звітність закладів науки і науки вищої школи.

Вагомий внесок у розв'язання питань, пов'язаних з аналізом системи вищої освіти і науки висвітлюються в дослідженнях Л. Безтелесної, Б. Данилишина, Д. Дзвінчука, Г. Дмитренка, К. Корсака, В. Куценко, В. Лугового, В. Майбороди, М. Мальчик, В. Огнев'юка, В. Паламарчука, А. Прокопенка, Н. Савіної, В. Хаустової, О. Яришко, А. Якимчук та інших.

Недостатньо дослідженими залишаються питання оцінювання результатів вітчизняної науки і науки вищої школи.

Мета статті полягає у проведенні критеріального аналізу результатів вітчизняної науки та науки вищої школи.

Результати вітчизняної науки та науки вищої школи – це головний ресурс, що визначає темпи економічного зростання національної економіки, тому він потребує точності і деталізації. Проведення критеріального аналізу забезпечуватимуть кількісні показники наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок (НТР), що створені в країні за аналізований період, а інформаційною базою виступатиме офіційна звітність закладів науки і науки вищої

школи.

Протягом періоду 2012–2017 років спостерігається скорочення загальної кількості виконуваних НТР (рис. 1).

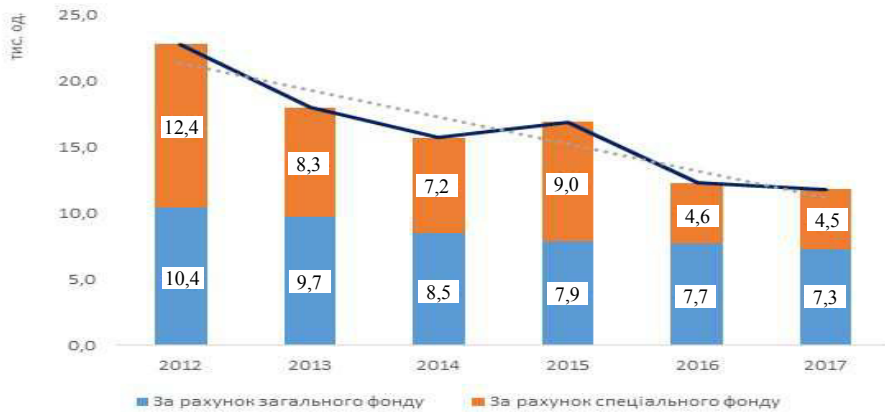

Рис. 1. Динаміка кількості виконуваних НТР

Джерело: [1-5]

Різні темпи зменшення кількості НТР за загальним та спеціальним фондами призвели до зміни структури виконуваних НТР (рис. 2).

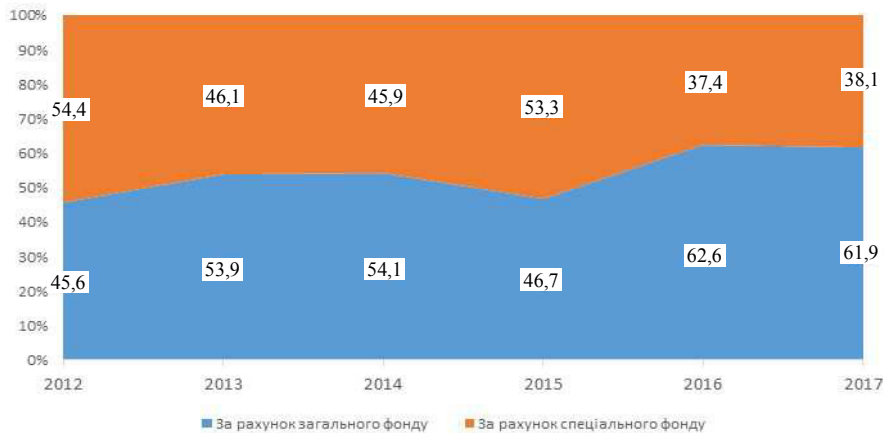

Рис. 2. Структура кількості виконуваних НТР за напрямками фінансування за 2012–2017 роки

Джерело: [1-5]

Так, якщо у 2012 році їх кількість становила 22,8 тис. од., то вже у 2017 році лише 11,8 тис. од. Тобто протягом досліджуваного періоду кількість НТР зменшилась на 11,0 тис. од. або на 48,2% в динаміці, що в першу чергу пояснюється загальним скороченням кількості організацій, які здійснювали ДіР та кількості працівників, задіяних у виконанні ДіР.

Тенденція до скорочення кількості виконуваних НТР спостерігається як за напрямком фінансування загального фонду, так і за на-

прямоком фінансування спеціального фонду.

Частка виконуваних НТР за напрямком фінансування загального фонду протягом 2012–2017 років зростає на 16,3 п.п., з 45,6% у 2012 році до 61,9 у 2017 році, а спеціального фонду, відповідно, зменшилась на 16,3 п.п., до 38,1 у 2017 році. Найбільші частки виконуваних НТР у 2017 році припадають на «Прикладні ДіР» – 45,6% та «Фундаментальні НД» – 51,4% відповідно за рахунок загального та спеціального фонду бюджетного фінансування (табл. 1).

Таблиця 1
Розподіл НТР, що виконувались у 2017 році за напрямами бюджетного фінансування

Найменування	За рахунок загального фонду		За рахунок спеціального фонду		Всього	
	од.	%	од.	%	од.	%
Фундаментальні НД	3 771	51,4	834	18,4	4 605	38,8
Прикладні ДіР	3 340	45,6	3 710	81,6	7 050	59,4
ДЦНТП	86	1,2			86	0,7
Розробки за державним замовленням	45	0,6			45	0,4
Проекти у рамках міжнародного науково-технічного співробітництва	88	1,2			88	0,7
Всього	7 330	100	4 544	100	11 874	100

Джерело: [1-5]

Понад 60% загальної кількості НТР у 2017 р. виконувалося за рахунок загального фонду (рис. 3).

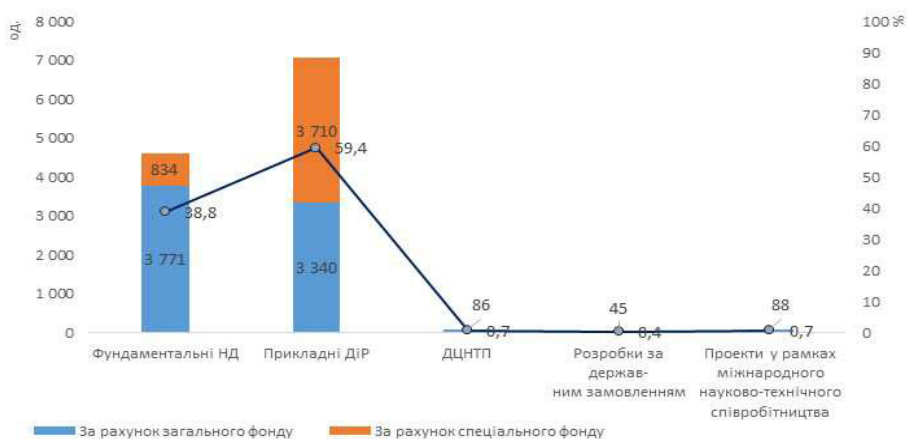

Рис. 3. Розподіл НТР, що виконувались у 2017 р. за напрямами бюджетного фінансування

Джерело: [1-5]

При чому, за напрямком спеціального фонду їх кількість зменшилась на 63,9% (або на 7,9 тис. од., з 12,4 тис. од. у 2012 році до 4,5 тис. од. у 2017 році), за напрямком загального фонду – зменшення на 29,8% (або на 3,1 тис. од., з 10,4 тис. од. у 2012 році до 7,3 тис. од. у 2017 році).

Результуючий показник аналізу – наукоємність валового внутрішнього продукту, тобто видатки на науку, що здійснювались за всіма джерелами фінансування у процентах до ВВП.

Рівень наукоємності ВВП в Україні знаходиться на вкрай низькому рівні, практично в кілька разів менше рівня європейських країн (рис. 4).

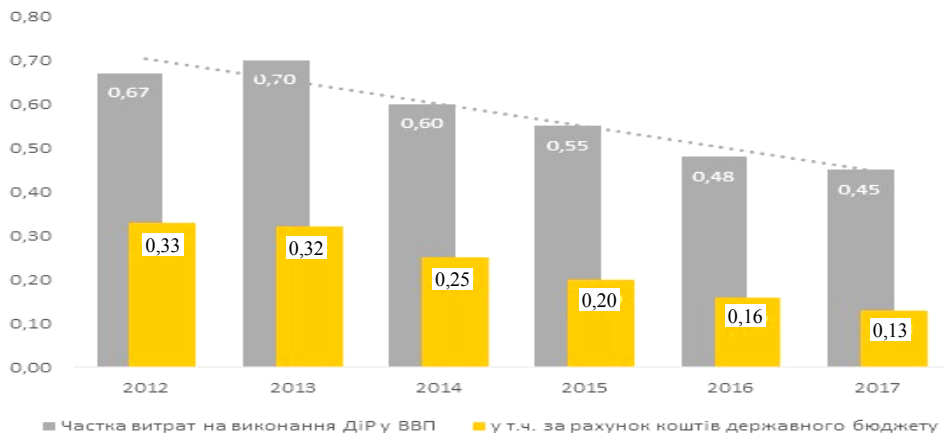

Рис. 4. Динаміка наукоємності ВВП України у 2012–2017 рр., %
Джерело: [4]

Отже, наукоємність валового внутрішнього продукту у 2017 році становила 0,45%, що у порівнянні з 2012 роком зменшилась на 0,22 п.п. або 32,8% в динаміці. Це свідчить про стійку тенденцію до зниження даного показника.

Таким чином, стан вітчизняної наукової сфери є вкрай незадовільний: бюджетні кошти, не покривають виплати на: заробітну плату, плату за комунальні послуги, забезпечення та розвиток матеріально-технічної бази закладів вищої освіти і наукових установ, проведення перспективних наукових досліджень. Також, є проблема у тому, що пріоритетні напрями наукових досліджень і розробок є застарілими, які не відповідають вимогам європейського наукового простору.

1. Аналітична довідка «Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2016 р.» Укр. інст. наук.-техн. і економ. інф. Київ, 2017. 92 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/informatsiyno-analitychni/na->

sajt-mon-ad-kmu-11.07.17.pdf. (дата звернення: 05.06.2019). 2. Аналітична довідка «Реалізація пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та отримані результати у 2016 р.». Укр. інст. наук.-техн. і економ. інф. Київ, 2017. 52 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/informatsiyno-analitychni/ad-vru-2017-prav-1.pdf>. (дата звернення: 05.06.2019). 3. *Наукова та інноваційна діяльність України. 2016* : стат. зб. Державна служба статистики України. Київ, 2017. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/16/Arch_nay_zb.htm. (дата звернення: 05.06.2019). 4. Державна служба статистики України : веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 05.06.2019). 5. Міністерство освіти і науки України : веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua>. (дата звернення: 05.06.2019).

REFERENCES:

1. Analitichna dovidka «Stan rozvytku nauky i tekhniky, rezultaty naukovoї, naukovo-tekhnichnoi, innovatsiinoї diialnosti, transferu tekhnolohii za 2016 r.» Ukr. inst. nauk.-tekhn. i ekonom. inf. Kyiv, 2017. 92 s. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/informatsiyno-analitychni/nasajt-mon-ad-kmu-11.07.17.pdf>. (data zvernennia: 05.06.2019). 2. Analitichna dovidka «Realizatsiia priorytetnykh napriamiv rozvytku nauky i tekhniky ta otrymani rezultaty u 2016 r.» Ukr. inst. nauk.-tekhn. i ekonom. inf. Kyiv, 2017. 52 s. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/informatsiyno-analitychni/ad-vru-2017-prav-1.pdf>. (data zvernennia: 05.06.2019). 3. *Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy. 2016* : stat. zb. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Kyiv, 2017. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/16/Arch_nay_zb.htm. (data zvernennia: 05.06.2019). 4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy : veb-sait. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (data zvernennia: 05.06.2019). 5. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy : veb-sait. URL: <https://mon.gov.ua/ua>. (data zvernennia: 05.06.2019).

Рецензент: д.е.н., професор Савіна Н. Б. (НУВГП)

Yavorska M. K., Applicant (National University of Water and Environmental Engineering, Rivne)

CRITERIAL ANALYSIS OF THE RESULTS OF THE UKRAINIAN SCIENCE

The article provides a critical analysis of the results of Ukrainian science. It is determined that different rates of reduction of the number of scientific and technological research institutes by the general and special funds led to a change in the structure of the performed research and technological development for the analyzed period. It is established that the level of knowledge intensity of GDP in

Ukraine is at an extremely low level relative to the level of European countries.

Keywords: science, scientific and scientific-technical activity, scientific potential, scientific sphere, criterial analysis, research, financing.

Яворская М. К., соискатель (Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно)

КРИТЕРИАЛЬНОЙ АНАЛИЗ РЕЗУЛЬТАТОВ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ НАУКИ

В статье проведен критериальный анализ результатов украинской науки. Его проведение обеспечили количественные показатели научных исследований и научно-технических (экспериментальных) разработок (НТР), созданные в стране по 2012-2017 гг. Информационная база - официальная отчетность учреждений науки. В течение анализируемого периода наблюдается сокращение общего количества выполняемых НТР: в 2012 году их количество составляло 22,8 тыс. ед., а в 2017 году – 11,8 тыс. ед., Количество НТР уменьшилась на 11,0 тыс. ед. или на 48,2% в динамике, что объясняется общим сокращением количества организаций, осуществляющих ИиР и количества работников, задействованных в выполнении ИиР. Сокращение количества выполняемых НТР наблюдается по направлениям финансирования и общего, так и специального фондов. Общее количество созданных ПТР за 2012-2017 годы выросла на 1,8 тыс. ед. или на 12,0% в динамике.

В свою очередь, наукоемкость ВВП в 2017 составляла 0,45%, что по сравнению с 2012 годом уменьшилась на 0,22 п.п. или 32,8% в динамике, что свидетельствует о тенденции к снижению данного показателя.

Состояние отечественной научной сферы является крайне неудовлетворительное: бюджетные средства, не покрывают выплаты на: заработную плату, плату за коммунальные услуги, обеспечение и развитие материально-технической базы высших учебных заведений и научных учреждений, проведение перспективных научных исследований. Также, есть проблема в том, что приоритетные направления научных исследований и разработок являются устаревшими, не соответствуют требованиям европейского научного пространства.

Ключевые слова: наука, научная и научно-техническая деятельность, научно потенциал, научная сфера, критериальный анализ, исния, финансирования.
